

TRÍCH YẾU LUẬN ÁN TIẾN SĨ

- Tên tác giả: **Bùi Hồng Vạn**
- Tên luận án: *Biến đổi cơ cấu kinh tế - xã hội của một xã châu thổ sông Hồng: xã Phụng Thượng (Hà Tây) từ năm 1945 đến năm 1995*
- Ngành khoa học: *Lịch sử Việt Nam. Mã số: 5.03.15*
- Cơ sở đào tạo: *Trường Đại học Khoa học Xã hội và Nhân văn, Đại học quốc gia Hà Nội.*

1. Mục đích và đối tượng nghiên cứu.

Nông thôn có vị trí quan trọng trong quá trình phát triển của dân tộc ta. Trong giai đoạn cách mạng hiện nay cần quan tâm nghiên cứu nhiều hơn đối với nông thôn nhằm góp phần đẩy mạnh công nghiệp hoá, hiện đại hoá (CNH, HĐH) đất nước. Châu thổ sông Hồng (CTSH) là vùng quan trọng và do hàng ngàn làng xã hợp lại. Muốn nhận thức sâu sắc, đầy đủ vùng này cần phải nghiên cứu các làng xã trong vùng. Theo suy nghĩ như vậy chúng tôi đã chọn đề tài nghiên cứu những biến đổi về cơ cấu kinh tế - xã hội (CCKT-XH) của xã Phụng Thượng (Hà Tây) trong khoảng nửa thế kỷ (1945-1995). Để làm rõ những biến đổi CCKT-XH xã Phụng Thượng, luận án có đề cập đến và so sánh với một số làng xã khác của CTSH.

2. Các phương pháp nghiên cứu đã sử dụng.

Cơ sở phương pháp luận của luận án là chủ nghĩa Mác - Lênin, trong đó học thuyết hình thái kinh tế - xã hội và học thuyết giai cấp đóng vai trò chủ yếu. Luận án còn vận dụng một số luận điểm trong lý luận xã hội học hiện đại của Mar Werber, Parsons... để lí giải một số vấn đề biến đổi xã hội, phân tầng xã hội ở Phụng Thượng và CTSH hiện nay. Theo quan điểm tiếp cận đa ngành, liên ngành, luận án đã sử dụng các phương pháp: sử học - kinh tế học - xã hội học - văn hoá học, phân tích hệ thống cấu trúc (hệ thống - cấu trúc kinh tế, hệ thống - cấu trúc xã hội), điền dã dân tộc học, điều tra xã hội học, xử lý tài liệu, lịch sử - lô gích, v.v... để nghiên cứu đối tượng.

3. Các kết quả chính và kết luận.

3.1. Đóng góp của luận án:

- Luận án đã dựng lại tương đối đầy đủ và có hệ thống bức tranh kinh tế - xã hội (KT-XH) của xã Phụng Thượng từ năm 1945 đến năm 1995.

- Đã nêu được những biến đổi chủ yếu trong CCKT-XH của Phụng Thượng qua từng giai đoạn của thời kỳ lịch sử Việt Nam hiện đại.

- Những biến đổi KT-XH được phân tích và so sánh trong mối liên hệ chung với các địa phương khác trong vùng CTSH. Đó là những cơ sở khoa học góp phần hoạch định chính sách phát triển KT-XH cho Phụng Thượng cũng như vùng CTSH trong giai đoạn đẩy mạnh CNH, HĐH đất nước hiện nay.

3.2. Kết luận: Từ lập làng (thế kỷ XIII) đến 1995, CCKT-XH ở Phụng Thượng có những biến đổi qua các thời kỳ lịch sử. Từ thế kỷ XVI đến 1945, CCKT chuyển từ “thuần nông” sang tổng hợp, đa ngành: Nông-Công-Thương. CCXH mang đậm sắc thái vùng nông thôn CTSH. Từ tháng 8/1945 đến 8/1954, CCKT-XH chịu tác động chủ yếu của chính trị và chiến tranh. Chưa có biến đổi lớn về cơ cấu tổng thể; nhưng đã xảy ra những biến đổi cục bộ trong từng bộ phận. Trong những năm kháng chiến kinh tế Phụng Thượng gặp nhiều khó khăn, không có điều kiện phát triển. Cơ cấu giai cấp chưa biến đổi song xảy ra những biến động cơ học về dân cư, dân số. CCRĐ (1955-1956) tác động mạnh mẽ đến KT-XH. Quan hệ sản xuất phong kiến bị xoá bỏ, sản xuất dựa trên sở hữu nhỏ của nông dân hình thành. Hộ tiểu nông phát huy tác dụng tích cực trong công cuộc khôi phục kinh tế. Đã xảy ra sự đảo lộn lớn trong cơ cấu giai cấp. Lực lượng địa chủ bị thủ tiêu, bộ phận trung nông tăng lên, chiếm tỷ lệ áp đảo trong cơ cấu giai cấp. Các thành phần xã hội khác có sự biến động nhất định.

CCKT-XH Phụng Thượng biến đổi cơ bản trong thời kỳ HTH, TTH (1959-1988). Chế độ tập thể cho phép khai thác sức mạnh cộng đồng trong cải tạo đồng ruộng, làm thủy lợi và ứng dụng các tiến bộ khoa học-kỹ thuật vào sản xuất, tạo nên bước phát triển mới cho KT-XH. Phụng Thượng trở thành hợp tác xã sản xuất nông nghiệp tiêu biểu của vùng. Tuy nhiên KT-XH đã chứa đựng sự bất ổn; đến cuối thập niên 70, sự bất ổn càng bộc lộ rõ. Biến đổi kết cấu giai cấp diễn ra theo xu hướng bộ phận nông dân tập thể chiếm đa số trong cơ cấu dân cư. Từ năm 1988 đến nay, CCKT-XH có chuyển biến quan trọng. Các ngành nghề đều có bước tiến; nhưng phát triển mạnh là chăn nuôi và các ngành nghề thủ công nghiệp, buôn bán dịch vụ. Hình thành CCKT: Nông-Công-Dịch vụ. Biến đổi xã hội không hình thành các giai tầng mới mà xuất hiện sự phân hoá giàu - nghèo, mức sống.

Để đẩy nhanh quá trình CNH, HĐH nông nghiệp và nông thôn, phát triển kinh tế gắn liền với ổn định, phát triển xã hội ở nông thôn CTSH. Nhà nước cần hoàn thiện hệ thống chính sách về ruộng đất, về giá cả hàng nông sản giúp người nông dân đứng vững và phát triển trong cơ chế thị trường. Các địa phương cần tích cực chuyển dịch CCKT; đẩy mạnh các hoạt động "phi nông nghiệp" để thu hút lao động và tăng thêm nguồn thu nhập. Cần có các giải pháp nâng cao dân trí và đời sống vật chất cho nhân dân lao động. Trong điều kiện ruộng đất ít, Phụng Thượng nên tiếp tục phát huy khả năng thâm canh lúa; đồng thời mở mang phát triển ngành nghề "phi nông". Trong tương lai, phấn đấu đưa công nghiệp hay dịch vụ lên thay vị trí của nông nghiệp. Đồng thời chú trọng phát triển KT-XH theo hướng bền vững, v.v...

Chữ ký của nghiên cứu sinh

Bùi Hồng Vạn

Chữ ký của người hướng dẫn

PGS.TS Nguyễn Văn Khánh